

Gel i sol de mitjanit

En aquesta segona entrega, Joandomènec Ros relata com s'acosta a l'Antàrtida. Comença a albirar icebergs, pingüins... i l'espectacle únic de la posta-sortida del sol.

Fa unes hores algú ha destriat el primer iceberg, lluny i confús en la grisor de l'horitzó. Ara n'hi ha tants que ja no són notícia. Acabem de passar els 60° de latitud Sud i la temperatura de l'aire és inferior als 0°C. A més dels icebergs errants, de tant en tant s'albira una balena; el fet és que són pocs els afortunats que la poden veure, malgrat que molts fem cas dels avisos d'albirament que ens fan arribar des del pont i deixem la feina que tenim entre mans per anar corrents a comprovar... que el cetaci ja ha desaparegut de la vista, per bé que hi ha qui l'ha vist i ens ho explica admirat.

Als albatros, s'hi han afegit petrelles oceànics i ocells de tempesta, fulmars i damers del Cap, a més de les sempiternes baldrigues. L'hora preferida d'aparició d'aquests

ocells marins és el capvespre, quan el sol arriba de costat i els illumina amb aquesta llum vermellosa que en remarca els colors i el perfil aerodinàmic. Hem vist així mateix el primer pingüí antàrtic (ja havia vist pingüins a Sud-àfrica, on hi ha els petits i graciosos pingüins del Cap, però aquests són continentals). Era un solitari i (aparentment) extraviat pingüí d'Adèlia, enfilat dalt d'un petit iceberg, capgirat i d'un estrany color turquesa (la qual cosa indica que és vell, és a dir, que es devia desprender de vés a saber quina plataforma de gel fa algunes desenes d'anys), que ens ha passat a una centena de metres per estribord. Qui sap quin serà el destí d'aquest pingüí que ens mira incrèdul des de la seva presó involuntària, l'iceberg blanc i blau celest que ara es perd per la popa?

Els icebergs són els blocs de gel que es van desprenent lentament de les geleres, aquests rius sòlids i lents que aboquen contínuament

a mar milions de tones de gel. A l'Antàrtida, de fet, tot el continent és cobert per una immensa gelera, formada pel gel en què es transforma la neu que també contínuament, però especialment a l'hivern, es va acumulant sobre el continent blanc. Aquesta és l'anomenada capa o plataforma de gel antàrtica, que s'estén per més de 13 milions de quilòmetres quadrats, amb gruixàries que van de poques centenes de metres ran de mar a milers de metres en punts de l'interior (la gruixària mitjana és de 2,7 quilòmetres, i supera els 4 quilòmetres als punts de més potència). A mesura que la neu va acumulant-se sobre l'Antàrtida, es consolida en capes anuals ben clares de gel, que en permeten l'estudi dels glaciòlegs (per exemple, per esbrinar la composició de l'atmosfera fa desenes de milers d'anys, a partir de les bombolletes d'aire que hi ha atrapades).

El mateix pes del gel fa que aquest flueixi lentament, des de l'interior de l'Antàrtida cap a la costa, on gegantines llenques d'aquesta capa de gel es van trencant per formar els icebergs. Hom estima que anualment es desprenen de la capa de gel antàrtica 2.300 quilòmetres cúbics de gel. Per això la majoria d'aquests icebergs (terme internacionalment acceptat que, literalment, vol dir muntanya de gel) són tabulars: immenses masses d'aigua gelada, planes quan arriben a mar, però que en anar-se fonent a poc a poc es capgiren, es fragmenten, s'uneixen amb uns altres blocs i prenen tota una gamma de formes variades: cons, torres, daus, illes de Benidorm, catedrals, vaixells fantasma... Només emergeix de l'aigua una petita part, entre 30 i 40 metres, mentre que la resta (fins a 300 metres de potència), segons l'equilibri relatiu entre pes del gel i volum d'aigua de mar desplaçada, es troba sota l'aigua. Les dimensions dels icebergs poden ser petites (uns pocs metres: growlers), mitjanes (desenes de metres: bergy bits) o grans (quilòmetres).

Em sorprèn la rapidesa amb què canvien el paisatge i el temps. Escric a la taula de la cabina, o bé tre-

ballo al laboratori, i quan aixeco el cap i miro a través de l'ull de bou, la situació exterior ha canviat totalment respecte de la que hi havia fa una hora. D'una mar tranquil·la a una d'arissada, amb el vent arrencant esquixos del cim de les onades, esquixos que es converteixen ràpidament en aiguaneu; d'un horitzó ple d'icebergs a un altre que no sembla correspondre a la baixa latitud a què ens trobem per la mar blavíssima i el cel brillant; d'un dia assolellat, gairebé mediterrani, a un trist i gris panorama de boirina fantasmagòrica que no deixa veure res més enllà d'una cinquantena de metres; d'una solitud gairebé absoluta a la companyia d'uns estols força nombrosos d'ocells antàrtics que, havent sortit de sobte de qui sap quina terra llunyana, esvoletegen juganers i constitueixen un seguici incomparable per al vaixell.

Aquests canvis són congruents amb la regió marítima en què ens trobem, sotmesa a vents forts, a borrasques intenses i a fronts que se succeeixen ràpidament. Es la zona dels *roaring forties* (rugidors 40), dels *furious fifties* (furiosos 50) i dels *screaming sixties* (bramuladors 60), termes, és clar, que no es refereixen pas a com se sent la gent que hi passa segons l'edat que tinguin, sinó als graus de latitud.

Des de fa una setmana portem un ritme força repetitiu: treballar als laboratoris, menjar cada tres hores, conèixer els col·legues i què fan, explorar el vaixell... Tot rutinari,

llevat del que ha passat al capvespre... A les 9 encara era de dia; i a les 10, i a les 11 també. A aquesta hora, sense haver-nos-ho dit els uns als altres, ens havíem donat cita al pont una dotzena de científics, alguns per escoltar la música enganxosa que sempre s'hi sent, la majoria per veure el sol de mitjanit, el llamp verd o algun iceberg ocasional. El llamp verd és un esclat sobtat d'aquest color que, si hom s'hi fixa bé, es produeix a la mateixa posta de sol, just abans que el terç superior del disc solar desaparegui darrere un horitzó nítid.

Però la inacabable posta de sol no ens ha permès de gaudir del llamp verd, perquè alguns núvols s'havien estès entre el disc solar i l'horitzó. No importa. Hem admirat una posta "en suspens": el darrer terç del disc solar no s'acabava d'enfonsar mai a l'horitzó, i cap a la una de la matinada començava de nou la sortida del sol, com un ocell Fènix ressuscitat a penes enfonsat en el pèlag de glaç. Això del sol de mitjanit ja ho sap tothom, és cert, i ho ha viscut mig món, especialment els turistes dels països escandinaus. Però continua essent una experiència estranya i inoblidable (entre més coses perquè té conseqüències fisiològiques, com no trigarem a comprovar). Aquests darrers dies el sol es ponía cada cop més tard i sortia més d'hora; avui la posta s'ha enganxat amb la sortida i sembla talment com si, a càmera lentíssima, una pilota de foc llançada des de les alçades hagués rebotat contra

JOANDOMÈNEC ROS

l'horitzó i hagués tornat a elevar-se.

Mentre ha durat la llarga i lenta posta-sortida de sol, la mar era encesa i els núvols de canviant morfologia, tenyits de tots els tons de la gamma del vermell: escarlata, taronja, índigo, violeta, grana... Un dels companys que ara és al pont, català, veu en els cirrus disposats en bandes successives l'ensenya blau-grana; tots els altres riem, i haig d'explicar a una col·lega alemanya què és això del Blau-Rote. No ho entén, no pas perquè no sàpiga què és el futbol (el port del Polarstern i la seu de l'AWI és Bremerhaven, i al "Zillertal", el bar de la tripulació així batejat en honor d'una vall austríaca, i on sovint se celebra un *party* o altre, hi ha un pòster gegantí amb els jugadors del Werder Bremen), sinó perquè en alemany Blau-Rote té tot un altre significat.

A la plana anterior, els fragments de gel que es desprenen dels icebergs tabulars i es fonen i voltegen acaben produint formes fantàstiques i belles. Dalt, el sol de mitjanit: qui ho diria que són les dues de la matinada? Baix, un enorme iceberg tabular en un mar tranquil com la Mediterrània ho està l'estiu... però som al mar de Weddell, a gairebé 75° de latitud Sud.

Joandomènec Ros